garažo su malkine bei dviejų pavėsinių pastatai, sklypo teritorija apjuosta nauja segmentine tvora su vartais. Naujų pastatų vietose atlikti žvalgomieji tyrimai – ištirti 3 šurfai (bendras 8 m^2 plotas).

Sklypo Š dalyje ištirti 2x1 m dydžio šurfai 1 ir 2. ***Šurfe 1*** (1 pav.) žemiau 70 cm storio XX a. datuojamų sluoksnių tirtas 90 cm storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis su XVII–XIX a. datuojamais radiniais. 1,6–2 m gylyje tirtas iki 40 cm storio pilkšvo smėlio sluoksnis, kuriame aptikta akmens amžiumi datuojamų titnaginių dirbinių gamybos atliekų. Manoma, kad čia tirta duobės dalis. 2 m gylyje pasiektas smėlio, žvyro įžemis. 4,5–5 m atstumu į R–PR nuo pirmojo tirtame ***šurfe 2*** po viršutiniu iki 30 cm storio naujausiais laikais datuojamu sluoksniu tirtas 1,2 m storio juodos spalvos žemės sluoksnis, kuriame aptiktos kelios keraminių dirbinių šukės. 1,5 m gylyje pasiektas smėlio, žvyro įžemis.

Sklypo V dalyje numatytų statyti pavėsinių aplinkoje ištirtas 2x2 m dydžio ***šurfas 3***. Žemiau XXI a. datuojamo tamsiai pilkos žemės sluoksnio tirti 20 cm storio maišytos pilkos žemės, maišyto žvyro sluoksniai, kurie datuojami XX a. II puse – buvusio darželio statybos laikotarpiu. Šis sluoksnis yra vienalaikis su šurfe 3 aptiktu keraminiu nuotekynės vamzdynu, atkastu 65 cm gylyje. Virš įžemio, kurio paviršius šurfe aptiktas 60 cm gylyje, tirtas iki 5 cm storio pilkos smėlingos žemės sluoksnelis be radinių. Šurfo PR dalyje aptikta į įžemį įgilinto horizontalaus rąsto liekanų. Aukščiau ankstyviausiojo, po XX a. datuojamo sluoksnio, tirtas apie 15 cm storio erozinės kilmės smėlio sluoksnis be archeologinių radinių. Šurfo 3 Š–ŠV dalyje įžemio paviršius perkastas įrengiant kitą objektą – pilka žeme su smėliu užpildytą perkasimą. Šis įgilintas iki 1,4 m nuo žemės paviršiaus. Perkasime aptikta XVIII–XIX a. datuojamo keraminio indo šukė.

Bakšio St. 10

In 2016, a field evaluation was conducted on the plot at Bakšio St. 10 in the central part of Merkinė, a once important city of Dzūkija (South Lithuania). Investigations had been conducted there previously and the archaeological situation of the plot used to be fairly clear, but in 2016, new facts about the past of this part of the city became known. Stone Age finds: flint knapping production waste were discovered in test pit 1 in the N part of the plot.

PALANGA

Roma Songailaitė

Vytauto gatvė 79

2016 m. spalio–lapkričio mėnesiais Palangos senojo miesto (UK 17139) teritorijos Š pakraštyje, Vytauto g. 79, 2030 m^2 dydžio žemės sklype vykdyti detalieji tyrimai, susiję su naujomis statybomis sklype, kur 818 m^2 plote suprojektuotas užstatymas.

Vytauto g. 79 sklypas patenka į teritoriją, siejamą su Palangos atsikūrimo raidos etapu po 1422 m. Melno taikos, kai Palanga ir pajūrio ruožas priskirtas LDK, o vystymasis suintensyvėjo 1466 m. pasibaigus Lenkijos karui su Ordinu. 1516 m. minimas Hanzos pirklių kelias, ėjęs per Palangą iš Kionigsbergo į Rygą. Vytauto g. 79 sklypas ir Gintaro gatvės teritorijos patenka į Naujosios Palangos dalį, kuri parodyta 1781 m. plane ir minima inventoriuje. Juo remiantis galima teigti, kad tirto Vytauto g. 79 sklypo aplinkoje, į V pusę nuo dabartinės Vytauto gatvės, pažymėtos 2 sodybos, kurių sklypų numeriai 51 (priklausė Abrah.?..Augus-

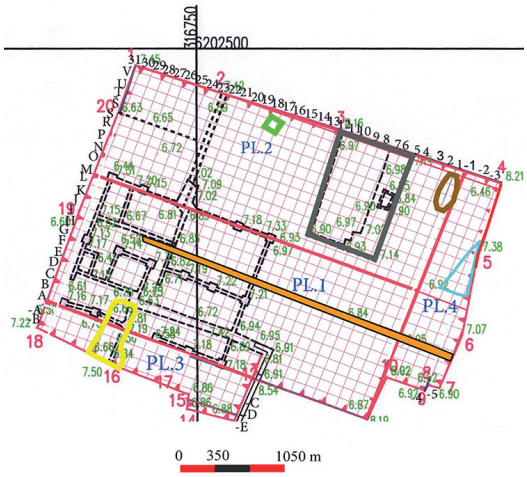

tus) ir 52 (Antoni Buntyms), į P pusę sklypas 47 (Michal Piktuyzys), o į Š nuo dabartinės Gintaro gatvės yra užrašas „Smeltys“.

Vytauto g. 79 sklypas jau nuo XVIII a. buvo vadinamojo žydų kvartalo gretimybėje, o sklypo geografinė situacija, t. y. prie pagrindinio kelio Klaipėda–Liepoja, turėjo įtakos šio sklypo užstatymui bei kultūrinių sluoksnių formavimuisi. Sklypas ŠR ribojasi su Gintaro gatve. Tokia gatvė žymima jau 1877 m. Palangos plane kaip „Uliza Bursztynowa (Янтарная)“. Iš šio plano matyti, jog tiriamame plote pažymėti 2 išilginiai lygiagretūs sklypai, kurie išliko iki pat 1938 m. Palangos gaisro. Žinoma, kad vienas sklypas 1933–1938 m. priklausė Margoliui Elijui. Prieškariu adresu Vytauto g. 79 minimas Šmiras Jankelis, užsiimantis „kolonialių prekių ir valgomų daiktų prekyba“, tuo pačiu adresu nurodyta ir Gintaro dirbinių dirbtuvė, priklausiusi Gutmanienėms E. ir S., bei laikrodininko F. Abramovičiaus taisykla: „Abramovičius, F., prekyba ir taisymas Vytauto g-vė 79“. 1938 m. gegužės 10 d. kilęs gaisras Palangoje padarė didžiulę

– 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8

1 pav. Suvestinis tyrimų planas su rastomis XVII a. pabaigos – XVIII a. pradžios archeologinėmis struktūromis: 1 – XVII–XVIII a. pradžios pastato vieta; 2 – XVII–XVIII a. pradžios pastato vieta; 3 – XVII–XVIII a. pradžios ūkinė duobė; 4 – 2016 m. tyrimų vieta; 5 – griovys – sklypų riba; 6 – XIX–XX a. pradžios pastato fragmentai; 7 – XX a. pasato pamatai; 8 – XIX a. pabaigos – XX a. pradžios šulinio vieta. R. Songailaitės brėž.

Fig. 1. Synoptic plan of the investigation showing the discovered late 17th–early 18th-century archaeological structures: 1 – 17th–early 18th-century building location; 2 – 17th–early 18th-century building location; 3 – 17th–early 18th-century storage pit; 4 – 2016 investigation site; 5 – ditch–plot boundary; 6 – fragments of a 19th–early 20th-century building; 7 – a 20th-century building foundation; 8 – a late 19th–early 20th-century well location.

žalą ne tik tuo metu jį patyrusiems, bet ir šios miesto dalies tyrimams. Likviduojant gaisro padarinius, iš dalies sunaikintas XVII–XX a. pradžios kultūrinis sluoksnis.

Nauju šios teritorijos etapu – tarybiniu laikotarpiu, sunaikinta visa anksčiau susiformavusi sklypų struktūra. 1961 m. per abu sklypus pastatyta valgykla „Medvėgalis“ su priestatais, stovėjusi iki 1994 m. Apie 20 metų sklype pastatas buvo apleistas.

Naujiems savininkams pradėjus sklypo projektavimo darbus, 2015 m. Vytauto g. 79 sklype žvalgomųjų tyrimų metu iškasti 5 šurfai, ištirtas 20 m^2 plotas. Žvalgomųjų tyrimų metu sklype aptiktas XVI–XVIII a. pradžios kultūrinis sluoksnis (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 294–296).

2016 m. numatomo užstatymo vietoje ištirtas 840 m^2 plotas, o renovuojamų šilumos tinklų trasoje – apie 12 m^2. Iš viso ištirta 852 m^2. Tiriama teritorija buvo padalyta į 4 plotus: plotas 1 (372 m^2, 31x12 m), plotas 2 (279 m^2, 9x 31 m), plotas 3 (70 m^2, 19x3–4 m), plotas 4 (70 m^2, 19x3–5 m).

Tyrimų metu visuose 4 plotuose fiksuotas 0,8–1 m užpiltinis XX a. sluoksnis. Jis susidarė 1961 m. statant valgyklą „Medvėgalis“, kai statybų aikštelei buvo nustumdytas paviršius iki 1 m gylio, išlieti betoniniai pamatai, o teritoriją tvarkant užpiltas iki 1 m storio žvyro, skaldos ir smėlio sluoksnis. Buvo nustumdytas XX a. sluoksnis, klojant pamatus ir tiesiant inžinerinius tinklus sunaikintas XVII a. II pusės kultūrinis sluoksnis.

Taip pat visuose tirtuose plotuose 0,9–1,2 m gylyje aptiktas apie 30 cm storio XIX a. pabaigos – XX a. pradžios kultūrinis sluoksnis, o plote 2 – to laikotarpio sklypo užstatymo likučių (sudegusio pastato pamatų fragmentų su krosnies kamino liekanomis bei į Š pusę nuo pastato buvusio 1,1x1,1 m dydžio medinio šulinio 3 rentiniai – pjautos 7 cm storio ir 10–20 cm pločio lentos) (1 pav.). Šulinio apačia – 1,8–2 m gylyje nuo esamo paviršiaus. Šalia šulinio į įžemį užkasti sudegę rąstai leistų daryti prielaidą, kad šulinio viršus yra degęs, vėliau užverstas.

Tirtame sklype 1,3–1,6 m gylyje fiksuoti iki 15–40 cm storio supustyto smėlio sluoksniai. Pustymai turėjo vykti maždaug XVIII a. pradžioje, nes po smėlio sluoksniu daugelyje vietų dengėsi pilko smėlio su degėsiais sluoksnis. Tai turi būti susiję su kažkokiu gaisru, gal Šiaurės karo pasekmių rezultatas. Iki gaisro tirtame sklype yra buvę 2 pastatų fragmentai su XVII a. pabaigos – XVIII a. pradžios archeologine medžiaga.

Plote 4, kuris yra arčiausiai Vytauto gatvės, po užpustyto smėlio sluoksniu 1,5–1,6 m gylyje rasti stovėjusio pastato nuardytų pamatų apatinių akmenų fragmentai: vienas buvęs 5 m (PV–ŠR kryptimi), kitas 3,5 m ilgio, orientuotas PR–ŠV kryptimi, jie tik 30 cm pločio, tarp jų buvo perdegusio molio. Apie 15 cm storio molingame sluoksnyje rasta dubeninių koklių fragmentų, žaliai glazūruotų karnizinių koklių duženų bei plokščiojo koklio su dviem ereliais ovale fragmentas. Šios sodybos ūkinė duobė rasta plote 2, už 3–4 m į Š pusę nuo rastų pamatų fragmentų. Jos kraštas nuardytas 2015 m. kasant šurfą 2. Tai labiau griovį primenanti duobė – 3,7 m ilgio ir 1,4–1,5 m pločio viršuje, apačioje susiaurėjusi iki 50 cm, į įžemį įgilinta 70 cm. Jos turinys vienalaikis. Tai apie 10 sudaužytų puodų šukių, 3 didesnių lėkščių fragmentai, puošti baltos ir melsvos spalvos glazūromis, tarp jų rastas ir Prūsijos 1694 m. Frydricho III šilingas (2 pav.).

Nuo šios XVII a. pabaigos – XVIII a. pradžios sodybos apie 6 m į PV pusę plote 1 rastas išilgai per dabartinį sklypą PR–ŠV kryptimi ėjęs apie 50 cm pločio, 30 cm gylio griovys. Tyrimų vietoje jis fiksuotas 30 m ilgio. Jo tęsinys už ploto 4 eina Vytauto gatvės link. Preparuo-

2 pav. XVII a. pabaigos radiniai: lėkštė, puodas, puodynėlė, koklis, Prūsijos 1694 m. Frydricho III šilingas. R. Songailaitės nuotr.

Fig. 2. Late 17th-century finds: a plate, a pot, a jar, a stove tile, and the Prussia 1694 Frederick III shilling.

jant griovį radinių nerasta, bet jo vidus užverstas pilko smėlio su pelenais sluoksniu. Griovio paviršius išryškėjo tik po užpustytu smėlio sluoksniu ir preparuojant įžemio paviršių. Šis griovys turėjo būti sklypo riba. Už šio griovio apie 6 m į PV pusę, plote 3, sklypo V kampe, rasta dar vienos buvusios sodybos pastato fragmentų. Plote tirta išlikusi 1,7x1,1 m dydžio pastato krosnies pado dalis su sudegusia medine 1,2x0,7x0,15 m dydžio konstrukcija. Išlikęs 4,5 m ilgio, iki 20 cm pločio bei 12 cm storio buvusios pastato patalpos sudegusio medinio rąsto fragmentas. Buvo ir kita patalpa, kurios rastas 2,5x1 m dydžio molinės aslos fragmentas su rąstų liekanomis. Pastatas tiriamo sklypo ribose sunaikintas statant valgyklą. Jis dar turi tęstis už sklypo ribos į PV pusę, kur turėtų būti lokalizuojamos sodybos kitų pastatų fragmentai. Ant krosnies pado išlikęs apie 10 cm storio molio su degėsiais ir labai perdegusiais dubeniniais kokliais sluoksnis, ir rąstų aplinkoje išlikęs apie 10 cm storio kultūrinis sluoksnis su radiniais leidžia šį pastatą datuoti XVII a. II puse. Abiejų pastatų archeologinė medžiaga yra to paties laikotarpio, sodybos galėjo sudegti kokio nors gaisro metu. Įžemis, rudas smėlis, sklype pasiektas 1,5–2 m gylyje.

Šioje miesto vietoje XVII a. II pusėje – XVIII a. pradžioje buvęs sodybinis užstatymas, apie kurį informacijos dar nebuvo.

Vytauto St. 79

In 2016, a total of 852 m^2 were excavated: 840 m^2 at a foreseen construction site and roughly 12 m^2 along the route of the heating network to be renovated. Under a layer of aeolian sand, two building foundation fragments, a ditch separating the plots (Fig. 1), and a storage pit with fragments of pots and plates, and a Prussia 1694 Frederick III shilling (Fig. 2) were found at a depth of 1.5–1.6 m. The building complex probably burnt down in the early 18th century.